
Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно защитата на свободата на изразяване и информация във време на кризи

Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно защитата на свободата на изразяване и информация във време на кризи

(приети от Комитета на министрите на 26 септември 2007 г. по време на 1005-та сесия на представителите)

Преамбюл

Комитетът на министрите,

» Като подчертава, че свободата на изразяване и информация и свободата на медиите имат ключово значение за функционирането на истинско демократично общество;

» Като потвърждава отново, че чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека (ETS №5) и съответните решения на Европейския съд за правата на човека са основните стандарти при упражняването на правото на свобода на изразяване и информация;

» Дълбоко загрижен от факта, че кризисните ситуации като войни и терористични атаки, са все още широко разпространени и заплашват сериозно човешкия живот и свобода, както и поради обстоятелството, че правителствата, разтревожени за оцеляването на обществото, биха могли да наложат прекалено сурови ограничения на упражняването на посоченото право;

» Като осъжда убийствата на медийни работници и други атаки срещу тях и като припомня Препоръка № R (96) 4 относно защитата на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение;

» Като припомня Резолюция №1 относно свободата на изразяване и информация във време на кризи, приета от министрите на държавите, участници в Седмата европейска министерска конференция по въпросите на политиката в областта на масмедията (Киев, 10-11 март 2005 г.);

» Като отбелязва Резолюция 1535 (2007) и Препоръка 1783 (2007) на ПАСЕ относно заплахите за живота и свободата на изразяване на журналистите;

» Като приветства Резолюция 1738 (2006) на Съвета за сигурност на ООН, която осъжда атаките срещу медийни работници в конфликтни ситуации и признава, че трябва да бъдат взети спешни и необходими мерки за тяхната защита;

» Като подчертава, че диалогът и сътрудничеството между правителствата, медийните работници и гражданското общество могат да допринесат за гарантиране на свободата на изразяване и информация във време на кризи;

» Убеден, че не само медийното отразяване може да бъде решаващо във време на кризи, защото представя точна, навременна и пълна информация, но също, че медийните работници могат да имат положителен принос за предотвратяване и решаване на някои кризисни ситуации, като се придържат твърдо към най-високите професионални стандарти

и като разширяват културата на толерантност и разбирателство между различните групи в обществото;

» Приема като продължение и допълнение на „Насоки относно правата на човека и борбата срещу тероризма“ от 11 юли 2002 г. следните насоки и приканва държавите членки да осигурят тяхното широко разпространение и спазване от всички съответни органи.

I. Определения

Така, както е използван в настоящите насоки,

- терминът „криза“ включва, но не е ограничен само до, войни, терористични атаки, природни и създадени от човека бедствия, т.е. ситуации, в които свободата на изразяване и информация е застрашена (например, ако е ограничена поради причини за сигурност);
- терминът „медийни работници“ обхваща всички онези, които са ангажирани със събирането, обработването и разпространението на информация, насочена към медиите. Терминът обхваща също оператори и фотографи, както и обслужващия персонал като шофьори и преводачи.

II. Работни условия на медийните работници в кризисни ситуации

Лична сигурност

» Държавите членки трябва да осигурят във възможно най-висока степен сигурността на медийните работници – както национални, така и чуждестранни. Необходимостта да бъде гарантирана сигурността обаче, не трябва да бъде използвана от държавите членки като претекст за ненужно ограничаване на правата на медийните работници, като свободата им на придвижване и достъпа до информация.

» Компетентните органи трябва да разследват бързо и цялостно убийствата на медийни работници, както и други атаки срещу тях. Където това е приложимо, извършителите трябва да бъдат изправени пред съда чрез прозрачна и бърза процедура.

» Държавите членки трябва да изискват от военните и гражданските агенции, които отговарят за справянето с кризисни ситуации, да предприемат практически стъпки за разширяване на разбирателството и комуникацията с медийните работници, които отразяват тези ситуации.

» Училищата по журналистика, професионалните асоциации и медиите трябва да се насърчават да провеждат обща и специализирана подготовка по проблемите на сигурността на медийните работници.

» Работодателите трябва да се стремят към възможно най-добрата защита на своя медиен персонал, когато той е на опасни мисии, вкл. чрез провеждане на подготовка, предоставяне на оборудване и практически съвети. Те трябва също така да предложат на работещите застраховка, достатъчно да покрие рискове, свързани с физическата им цялост. Международните организации на журналистите биха могли да обсъдят начини за улесняване на създаването на застрахователна система за медийни работници на свободна практика, които отразяват кризисни ситуации.

» Медийните работници, които са експулсирани от зоните с ограничен достъп поради неподчинение на националното и международното право, подбуждане към насилие или омраза чрез съдържанието на предаваните от тях новини или чрез разпространението на пропагандата на воюващите страни, трябва да бъдат придружени от военни сили до неутрални, сигурни райони, страна или посолство.

Свобода на придвижване и достъп до информация

» Държавите членки трябва да гарантират на медийните работници свобода на придвижване и достъп до информация във време на кризи. За да изпълнят тази задача, органите, оправомощени да се справят с кризисни ситуации, трябва да позволят на медийните работници, акредитирани от техните медийни организации, достъп до зоните на кризата.

» Където е подходящо, системата за акредитиране на медийни работници, които отразяват кризисни ситуации, трябва да се ползва в съответствие с Принцип 11 от Приложението към Препоръка R № (96) 4 на Комитета на министрите до държавите членки относно защитата на журналистите в ситуации на конфликти и напрежение.

10. Акредитация трябва да се даде на всички медийни работници без прояви на дискриминация съгласно ясни и бързи процедури и без бюрократични пречки, ако това се изисква от националното законодателство.

11. Военните и гражданските органи, които отговарят за справяне с кризисни ситуации, трябва редовно да предоставят информация на всички медийни работници, отразяващи събитията, чрез брифинги, пресконференции, прес обиколки или с други подходящи средства. Ако е възможно, органите трябва да създадат безопасен информационен център с подходящо оборудване за медийните работници.

12. Компетентните органи в държавите членки трябва да предоставят информация на всички медийни работници при равни условия и без дискриминация. Внедрените журналисти не трябва да получават достъп до информация при по-благоприятни условия в сравнение с останалите, освен естественото предимство, което се дължи на аташирането им към военни части.

III. Защита на журналистическите източници на информация и на журналистическите материали

13. Държавите членки трябва да защитават правото на журналистите да не разкриват техните източници на информация в съответствие с Препоръка № (2000) 7 на Комитета на министрите по този въпрос. В своето национално право и практика държавите членки трябва да прилагат принципите, приложени към препоръката, като минимални правила.

14. Като имат предвид гарантирането на сигурността на медийните работници, правоприлагащите органи не трябва да изискват от тях да предадат информацията или материалите (например бележки, снимки, аудио- и видео записи), събрани в контекста на отразяване на кризисните ситуации, нито същите материали могат да бъдат иззети, за да бъдат представени в съдебни заседания. Всяко изключение от този принцип трябва да бъде в строго съответствие с чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека и решенията на Европейския съд за правата на човека.

IV. Гаранции срещу неправилното използване на законодателството в областта на

обидата и клеветата

» В кризисни ситуации държавите членки не трябва да използват превратно законодателството в областта на обидата и клеветата и по този начин да ограничават свободата на изразяване. По-специално държавите членки не трябва да сплашват медийните работници чрез съдебни процеси или непропорционални санкции при дела, заведени за обида и клевета.

» Компетентните органи не трябва да използват легитимни цели като претекст за завеждане на дела за обида и клевета срещу медийни работници, като по този начин пречат на упражняването на тяхната свобода на изразяване.

V. Гаранции срещу прекомерните ограничения на свободата на изразяване и информация и манипулирането на общественото мнение

» Държавите членки не трябва да ограничават достъпа на публиката до информация във време на кризи в степен по-голяма от ограниченията, позволени от чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека и интерпретирани в практиката на Европейския съд за правата на човека.

» Държавите членки винаги трябва да имат предвид, че свободният достъп до информация може да помогне за ефективното разрешаване на кризите и да изобличи, нарушенията, които могат да възникнат. В отговор на легитимната необходимост от информация в ситуации на голяма обществена тревога органите трябва да гарантират свободния достъп на публиката до информация, вкл. и чрез медиите.

» Държавите членки не трябва да използват неясни термини, когато налагат ограничения на свободата на изразяване и информация във време на кризи. Подбуждането към насилие и нарушение на обществения ред трябва да бъде достатъчно и ясно дефинирано.

» Международните и националните съдилища трябва винаги да съпоставят нуждата от съществена информация с необходимостта да бъдат защитени високите принципи на съдебното производство.

» Държавите членки трябва постоянно да се стремят да поддържат среда, благоприятна за функционирането на независими и професионални медии, особено в кризисни ситуации, която е в духа на изискванията на Съвета на Европа. Във връзка с това трябва да бъдат положени специални усилия, насочени към подкрепата на обществените медии, като надежден източник на информация и фактор за социално интегриране и разбирателство между различните групи в обществото.

» Държавите членки трябва да обсъдят възможността да бъде налагана наказателна или административна отговорност на държавни служители, които се опитват да манипулират общественото мнение, вкл. чрез медиите, като се възползват от особената му уязвимост във време на кризи.

VI. Отговорност на медийните работници

» Медийните работници трябва да следват най-високите професионални и етични стандарти, особено във време на кризи, като имат предвид своята специална отговорност в кризисни ситуации, свързана с поднасянето на навременна, действителна, точна и пълна информация на публиката и като проявяват внимание към правата на другите хора, към специалната им чувствителност и възможните чувства на несигурност и страх.

» Ако е необходимо да се запази системата на внедрени журналисти и те изберат да я ползват, те трябва да бъдат посъветвани ясно да подчертаят този факт в докладите си и да посочат източника на информация.

» Като най-подходящ механизъм за осигуряване на отговорността и професионализма в работата на медийните работници саморегулирането трябва да стане по-ефективно във време на кризи. В този смисъл трябва да се насърчи сътрудничеството между органите за саморегулиране както на регионална, така и на европейска основа. Държавите членки, професионалните организации на журналистите, други отговорни неправителствени организации и медиите се приканват да улесняват подобно сътрудничество и да предложат помощ и по-нататък, където това е подходящо.

» В своята работа медийните работници се приканват да вземат под внимание Препоръка № R (97) 21 на Комитета на министрите до държавите членки относно медиите и разширяването на културата на толерантност и да прилагат като необходим минимум професионалните практики, изложени в приложението към нея.

VII. Диалог и сътрудничество

27. Националните правителства, медийните организации, националните и международните правителствени и неправителствени организации трябва да се стремят да осигурят защитата на свободата на изразяване и информация във време на кризи чрез диалог и сътрудничество.

28. На национално равнище съответните заинтересовани лица, като държавни органи, регулатори, неправителствени организации и медиите, вкл. собствениците, издателите и редакторите биха могли да обсъдят създаването на доброволни форуми, чрез които по пътя на диалога да се улесни упражняването на правото на свобода на изразяване и информация в кризисни ситуации.

29. Самите медийни работници също се призовават пряко или чрез своите представителни организации да се ангажират в конструктивен диалог с държавните органи в кризисни ситуации.

30. Неправителствените организации и по-специално специализираните организации за контрол се приканват чрез различни начини да допринесат с дейността си за запазване на свободата на изразяване и информация, като:

- поддържат горещи линии за консултации и за информирание относно заплахи над журналисти, както и относно други твърдения за нарушения на правото на свобода на изразяване и информация;
- предлагат подкрепа, вкл. в подходящи случаи и безплатна правна помощ, на медийни работници, изправени пред съдебни дела или други проблеми с държавните органи поради естеството на работата си;
- сътрудничат със Съвета на Европа и с други компетентни организации с оглед улесняване на обмена на информация и ефективния мониторинг на възможни нарушения.

31. Категорично се насърчават правителствените и неправителствените дарителски институции да включат развитието и оказването на помощ на медиите като част от разработваните от тях стратегии за предотвратяване и решаване на конфликтите, както и

за последващо възстановяване на обстановката.